

PWYLLGOR ARCHWILIO CYMUNEDAU

Cofnodion cyfarfod y Pwyllgor Archwilio Cymunedau a gynhaliwyd yn Siambr y Cyngor, Neuadd y Sir, Rhuthun, LL15 1YN, ddydd Iau 22 Mawrth 2018 am 10am.

YN BRESENNOL

Y Cyngorwyr Brian Blakeley, Meirick Davies, Rachel Flynn, Tina Jones, Anton Sampson, Glenn Swingle, Andrew Thomas, Graham Timms (Vice-Chair) and Huw Williams (Chair)

Aelodau Cyfetholedig – roedd Mike Hall, Kathleen Jones, David Lloyd a Gareth Williams yn bresennol ar gyfer eitem 5 ar yr agenda.

Roedd y Cyngorwyr Huw Hilditch-Roberts, Aelod Arweiniol Addysg, Plant a Phobl Ifanc, Brian Jones, Aelod Arweiniol Prifffyrdd, Cynllunio a Theithio Cynaliadwy a Tony Thomas, Aelod Arweiniol Tai, Rheoleiddio a'r Amgylchedd yn bresennol ar gais y Pwyllgor.

Sylwedyddion – Y Cyngorwyr Jeanette Chamberlain-Jones, Barry Mellor, Arwel Roberts, Peter Scott, Rhys Thomas, Emrys Wynne a Mark Young.

HEFYD YN BRESENNOL

Cyfarwyddwr Corfforaethol Economi a'r Parth Cyhoeddus (GB), Pennaeth Gwasanaethau Prifffyrdd ac Amgylcheddol (TW), Pennaeth Addysg a Gwasanaethau Plant (KE), Prif Reolwr – Moderneiddio Addysg (GD), Rheolwr Cynllunio ac Adnoddau (IL), Pennaeth Cynllunio a Gwarchod y Cyhoedd (EJ), Rheolwr Traffig, Parcio a Diogelwch ar y Ffyrdd (MJ) Arweinydd Tîm – Rheoli Cyfathrebu & Ymgyrchu (GW), Peiriannydd Perygl Llifogydd (WH), Cydlynnydd Archwilio (RE) a Gweinyddwr Pwyllgorau (SJ)

1 YMDDIHEURIADAU

Derbyniwyd ymddiheuriadau am absenoldeb oddi wrth y Cyngorwr(wyr) Merfyn Parry a/ac Cheryl Williams

2 DATGANIADAU O FUDDIANT

Mynegodd y Cyngorwyr Huw Hilditch-Roberts, Brian Blakeley, Graham Timms, Glenn Swingle, Huw Williams, Meirick Lloyd Davies, Tina Jones, Emrys Wynne, Peter Scott ac Anton Sampson gysylltiad personol ag eitem 5 ar y Rhaglen – Trefniadau Clwstwr Ysgolion gan eu bod oll yn Lywodraethwyr Ysgolion mewn ysgolion lleol.

Datganodd yr aelodau cyfetholedig Mike Hall a David Lloyd gysylltiad personol ag eitem 5 ar y Rhaglen – Trefniadau Clwstwr Ysgolion gan eu bod yn Lywodraethwyr ysgolion mewn ysgolion lleol.

3 **MATERION BRYN FEL Y'U CYTUNWYD GAN Y CADEIRYDD**

Ni chodwyd unrhyw fater brys.

4 **COFNODION**

Cyflwynwyd Cofnodion cyfarfod y Pwyllgor Archwilio Cymunedau a gynhaliwyd ar 18 Ionawr 2018.

***PENDERFYNWYD** y dylid derbyn a chymeradwyo cofnodion y cyfarfod a gynhaliwyd ar 18 Ionawr 2018 fel cofnod cywir.*

5 **TREFNIADAU CLWSTWR YSGOLION**

Cyflwynodd Aelod Arweiniol Addysg, Plant a Phobl ifanc yr adroddiad (a gylchredwyd eisoes) oedd yn rhoi adborth i aelodau ar y gwaith a wnaed gan swyddogion mewn ymateb i gais gan y Pwyllgor, ym Mehefin 2017, y dylid ystyried datblygu proses i hwyluso ysgolion, pe byddent yn dymuno, i wneud cais i adolygu eu trefniadau o ran clwstwr ysgolion. Yn ystod ei gyflwyniad, dywedodd yr Aelod Arweiniol bod cais y Pwyllgor yn deillio o ystyried Polisi Cludiant I Ddysgwyr newydd y Cyngor, sy'n dod i rym ym Medi 2018, ac yn benodol mewn ymateb i bryderon gan rieni disgyblion yn Ysgol Pantpastynog, Prion ac Ysgol Bro Cinmeirch, Llanrhaeadr ynglŷn ag a fydden nhw yn gymwys am gludiant am ddim i'r ysgol i Ysgol Glan Clwyd neu Ysgol Brynhyfryd, yn dibynnu ar eu cyfeiriad cartref. Yn ystod y broses o ddatblygu'r Polisi newydd o ran Cludiant I Ddysgwyr daeth yn amlwg bod y trefniadau clwstwr ysgolion a'r berthynas 'ysgol fwydo' gydag ysgolion uwchradd yn arbennig o bwysig i ddisgyblion, rhieni / gofalmwr ac ysgolion fel ei gilydd. O ganlyniad, gwnaed darpariaeth o fewn y polisi newydd Cludiant I Ddysgwyr i gydnabod y berthynas 'ysgol fwydo' a darparu cludiant am ddim yn ôl disgrisiwn i un ai'r ysgol uwchradd addas agosaf neu'r ysgol uwchradd 'fwydo' gydnabyddedig, cyn belled bod cyfeiriad y dysgwyr a'r man pigo i fyny ymhellach na thair milltir o'r ysgol uwchradd. Roedd gan Ysgol Bro Cinmeirch bryderon penodol bod rhieni / gofalmwr yn dewis addysg ffydd cyfrwng Cymraeg er mwyn cael mynediad at Ysgol Pantpastynog ac wedyn er mwyn cael trosglwyddo i Ysgol Glan Clwyd o dan y trefniadau ysgol fwydo os na gellid rhoi cludiant yn ôl disgrisiwn i Ysgol Glan Clwyd i ddisgyblion Bro Cinmeirch.

Dywedodd y Pennaeth Addysg a Gwasanaethau Plant wrth Aelodau bod angen sefydlu Gweithgor er mwyn symud cais y Pwyllgor i ystyried datblygu proses ar gyfer ysgolion cynradd sydd am newid eu trefniadau clwstwr ysgolion ymlaen. Atodwyd trosolwg o gylch gwaith y Gweithgor fel Atodiad 3 i'r adroddiad. Gwahoddwyd pob 'clwstwr ysgolion uwchradd' ar draws y sir i benodi dau gynrychiolydd i wasanaethau ar y Gweithgor. Roedd y cynrychiolwyr clwstwr a bendodwyd yn cynnwys trawstoriad o arbenigedd ysgolion h.y. penaethiaid, rheolwyr busnes a chyllid a llywodraethwyr. Roedd cynrychiolaeth awdurdodau lleol ar y Gweithgor yn cynnwys aelodau o'r timau Cyllid Ysgolion a Chludiant Dysgwyr. Dywedodd y Pennaeth Gwasanaeth wrth y Pwyllgor bod y Gweithgor, wrth ddwyn ei waith i ben, wedi penderfynu nad oedd angen datblygu proses i alluogi ysgolion cynradd i wneud cais i newid eu trefniadau clwstwr. Yn eu barn

nhw dylai'r Cyngor barhau i ganolbwyntio ar yr Agenda Moderneiddio Ysgolion. Roedd eu barn yn debyg i farn Gwasanaeth Addysg y Cyngor.

Wrth ymateb i gwestiynau aelodau dywedodd yr Aelod Arweiniol, y Pennaeth Addysg, a'r Rheolwr Adnoddau a Chynllunio:

- tra bo deddfwriaeth yn nodi bod gofyniad ar awdurdodau lleol i ddarparu cludiant am ddim i'r ysgol i ddisgyblion oedd yn dewis derbyn addysg cyfrwng Cymraeg, cyn belled a'u bod yn mynychu'r ysgol addas agosaf ac yn bodloni'r meini prawf pellter, roedd darparu cludiant am ddim i'r ysgol i ysgolion ffydd yn ôl disgrisiwn yr awdurdod lleol. Fodd bynnag, roedd Sir Ddinbych yn ymdrin ag ysgolion cyfrwng Cymraeg ac ysgolion ffydd yn yr un modd wrth benderfynu ar hawl cludiant i'r ysgol;
- roedd deddfwriaeth cludiant i ddysgwyr yn nodi fod yn rhaid i'r cyfnod o amser yr oedd disgwyl i ddisgybl ei deithio er mwyn derbyn addysg fod yn rhesymol;
- roedd dewis rhieni yn flaenoriaeth pan fyddai rhieni / gofalwyr yn dewis ysgol i'w plentyn, roedd dyletswydd yr Awdurdod yn hyn o beth yn ymestyn at ddarpariaeth cludiant am ddim i'r ysgol i'r disgybl i'r ysgol addas agosaf os oedd yn bellach na'r pellter disgwylidig i'r disgybl / rhieni wneud eu trefniadau eu hunain o ran cyrraedd yr ysgol;
- tra roedd ysgol gynradd wedi mynegi diddordeb mewn gofyn i'r awdurdod lleol ddatblygu proses er mwyn newid y trefniadau clwstwr ysgolion unwaith roedd y Gweithgor wedi'i sefydlu, daeth yn amlwg nad oedd awch ymysg cynrychiolaeth ehangach y clwstwr ysgolion i fynd a'r gwaith hwn ymhellach. Cydnabu Swyddogion na chafodd clystyrau Dinbych na Llangollen eu cynrychioli yn llawn yng nghyfarfod y Gweithgor, ond er hynny nid oedd yr un clwstwr wedi mynegi eu cefnogaeth dros nac yn erbyn datblygu proses;
- roedd y trefniadau clwstwr ysgolion cyfredol yn eu lle yn Sir Ddinbych ers nifer o flynyddoedd. Roedd yn fodel cydnabyddedig ar gyfer creu ac adeiladu perthnasau rhwng ysgolion cynradd ac uwchradd Roedd y model clwstwr ysgolion wedi ei fabwysiadu gan Lywodraeth Cymru (LIC);
- un o'r risgiau a nodwyd o ran datblygu proses er mwyn i ysgolion newid eu trefniadau clwstwr oedd yr effaith negyddol y gallai hyn o bosib ei gael ar gyllidebau nad ydynt wedi eu dirprwyo ysgolion unigol os byddent yn dewis newid eu trefniadau clwstwr yn rheolaidd; a
- pe byddai'r Pwyllgor yn argymhell datblygu gweithdrefn i alluogi ysgolion i newid eu trefniadau clwstwr ysgolion byddai angen ymgynghori gyda rhieni a rhanddeiliaid eraill cyn ei gyflwyno i'r pwyllgor archwilio er mwyn ei ystyried. Byddai datblygu gweithdrefn yn golygu gwaith ac adnoddau sylweddol ar ran y Cyngor.

Yn dilyn trafodaeth fanwl gan y Pwyllgor:

Penderfynwyd: yn amodol ar y sylwadau uchod -

- (i) nad oedd angen datblygu proses i alluogi ysgolion cynradd i newid eu trefniadau clwstwr ysgolion gan y byddai hyn yn gweithio yn erbyn y dull gweithredu cydlynol i foderneiddio ysgolion Sir Ddinbych;***

(ii) Monitro gweithrediad Polisi Cludiant i Ddysgwyr newydd 2017, yn unol â phenderfyniad gwreiddiol y Pwyllgor ar 15 Mehefin 2017, a gall pryderon Ysgol Bro Cinmeirch hefyd ffurfio rhan o'r broses adolygu hwn; a

(iii) bod yr Awdurdod yn ymateb i Bennaeth a Chorff Llywodraethu Ysgol Bro Cinmeirch yn amlinellu'r uchod.

6 ADRODDIAD DIWEDDARU AR REOLI GWYLANOD

Cyflwynodd Aelod Arweiniol Tai, Rheoleiddio a'r Amgylchedd adroddiad y Pennaeth Cynllunio a Gwarchod y Cyhoedd a'i atodiadau cysylltiol (a gylchredwyd eisoes), er mwyn diweddarau aelodau ar y cynnydd a wnaed hyd yma o ran rhoi Cynllun Gweithredu Rheoli Gwylanod a chamau gweithredu arfaethedig ar waith i liniaru'r niwsans a achosir gan wylanod yn y sir.

Dywedodd Pennaeth Cynllunio a Gwarchod y Cyhoedd wrth aelodau mai cynllun Cyngor cyfan yw'r Cynllun Gweithredu, Atodiad 3 yr adroddiad, gyda chamau gweithredu wedi eu dyrannu i nifer o wasanaethau eu symud ymlaen a'u gweithredu. Y flaenoriaeth ar hyn o bryd oedd darparu'r ymgyrch ymwybyddiaeth gyhoeddus, a amlinellir yn Atodiad 4, a gweithio gyda busnesau bwyd i leihau gwastraff bwyd, sy'n denu gwylanod. Ar hyn o bryd y ffocws yw addysgu'r cyhoedd a pherswadio trigolion, ymwelwyr a busnesau i weithio gyda'r Cyngor mewn ymgais i leihau'r niwsans a'r llanast a achosir gan wylanod.

Amlinellodd Arweinydd Tîm y Cyngor: Rheoli Cyfathrebu ac Ymgyrchu y camau gweithredu a'r mentrau sydd yn mynd rhagddynt fel rhan o'r ymgyrch ymwybyddiaeth gyhoeddus, a gymeradwywyd ym mis Chwefror 2018. Roedd y rhain yn cynnwys:

- ymgyrch cyfryngau cymdeithasol fyddai'n cynnwys fideos codi ymwybyddiaeth;
- cysylltu â chynghorau dinas, tref a chymuned er mwyn ceisio eu cefnogaeth i'r gwaith, a'u hannog i gefnogi gwaith y Cyngor drwy rannu gwybodaeth gyda thrigolion a sicrhau bod y strydoedd a mannau cyhoeddus yn cael eu cadw yn daclus ac yn lân;
- annog busnesau, trigolion ac ymwelwyr i waredu unrhyw wastraff bwyd yn gyfrifol ac yn ddiogel;
- cysylltu gydag ysgolion er mwyn addysgu plant am y poendod a achosir gan wylanod ac anifeiliaid eraill a'r angen i waredu gwastraff bwyd a sbwriel yn ddiogel. Rhagdybiwyd y byddai'r ymagwedd hon yn ddefnyddiol er mwyn cyfathrebu'r un neges i rieni ac ati gan y byddent hwy yn debygol o wrando ar farn eu plant ar faterion;
- Rhedeg cystadleuaeth dylunio poster drwy Raglen Cyfoethogi'r Gwasanaeth Addysg, gyda'r poster buddugol yn cael ei ddefnyddio ar gyfer ymgyrch ymwybyddiaeth y Cyngor.

Rhannodd y Cynghorydd Anton Sampson boster gyda'r Pwyllgor oedd wedi cael ei ddefnyddio gan Gyngor Bwrdeistref Great Yarmouth mewn ymgais i annog pobl i waredu gwastraff bwyd ayb yn gyfrifol, tra rhannodd y Cynghorydd Brian Blakeley nifero gwynion a sylwadau roedd wedi eu derbyn gan drigolion.

Wrth ymateb i gwestiynau'r Aelodau, cadarnhaodd yr Aelod Arweiniol, Cyfarwyddwr Corfforaethol: Uchelgais Economaidd a Chymunedol, Pennaeth Gwasanaeth, ac Arweinydd Tîm: Rheoli Cyfathrebu ac Ymgyrchoedd mai:

- gwastraff bwyd oedd y prif bryder gan ei fod yn atynnu gwylanod. Pe gellid lleihau mynediad at wastraff bwyd rhagdybir y byddai'r problemau a achosir gan wylanod yn lleihau;
- roedd archwiliadau dyletswydd gofal busnesau i sicrhau bod ganddynt gytundebau gwaredu gwastraff masnachol a'u bod yn defnyddio cynwysyddion gwrth bla ar gyfer gwastraff bwyd yn mynd rhagddynt. Roedd gwiriadau tebyg yn cael eu cynnal ar lefydd gwerthu bwyd yn ystod archwiliadau hylendid bwyd arferol. Ar hyn o bryd roedd ystyriaeth yn cael ei roi i a ddylid cynnwys diogelu gwastraff bwyd fel maes cydymffurfedd ar gyfer archwiliadau hylendid bwyd;
- mae gwaith glanhau stryd yn cael ei wneud yn rheolaidd mewn trefi arfordirol er mwyn ceisio lleihau faint o sbwriel sydd yno a chadw'r strydoedd a'r celfi stryd yn lân ac yn daclus;
- roedd heboga wedi ei ddefnyddio'n llwyddiannus mewn blynyddoedd diweddar i gadw gwylanod draw, effaith tymor byr yn unig oedd hynny ac unwaith roedd yr adar ysglyfaethus wedi mynd daeth y gwylanod yn ôl. Roedd heboga hefyd yn weddol ddrud ac felly ddim yn gynaliadwy yn y tymor hir;
- roedd y Cyngor yn bwriadu lloio LIC, Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru (CLILC) a Chyfoeth Naturiol Cymru er mwyn cael ymgyrch genedlaethol neu ranbarthol draws-sefydliadol ar reoli gwylanod a lliniaru risg, ac i ddeall patrwm ymddygiad y gwylanod er mwyn rhagweld eu patrymau bwydo esblygiadol.
- roedd trafodaethau yn mynd rhagddynt gydag Adran Gyfreithiol y Cyngor ar hyfywedd cyflwyno is-ddeddfau neu Orchmynion Gwarchod Mannau Cyhoeddus mewn perthynas ag atal bwydo'r gwylanod. Fodd bynnag, cyn y gallai'r Gwasanaeth ystyried mesurau o'r fath byddai angen darparu tystiolaeth ynglŷn â'r nifer gwirioneddol o gwynion a dderbyniwyd gan y Cyngor ynglŷn â phobl yn bwydo gwylanod. Ar hyn o bryd mae'r nifer gwirioneddol o gwynion a dderbyniwyd gan y Cyngor yn arbennig o isel, er bod swyddogion yn ymwybodol iawn o gwynion anecdotaidd yn ymwneud â bwydo'r gwylanod a'r problemau sy'n deillio o hynny. Byddwn yn adolygu hyfywedd o gyflwyno is-ddeddf neu Orchmynion Gwarchod Mannau Cyhoeddus eto mewn 12 mis. Yn y cyfamser byddai angen i drigolion ac ymwelwyr gael gwybod am bwysigrwydd adrodd am unrhyw ddigwyddiadau i'w wneud â gwylanod wrth Ganolfan Gwasanaethau i Gwsmeriaid y Cyngor.
- roedd gan y Cyngor bwerau o dan Ddeddf Ymddygiad Gwrthgymdeithasol, Troseddau a Phlisma 2014 i gyflwyno Hysbysiadau Amddiffyn Cymunedol i unigolion oedd yn gor-fwydo adar. Fodd bynnag, ni ddefnyddiwyd y pŵer hwn yn aml. Y peth cyntaf fyddai'r Cyngor yn ei wneud fyddai ysgrifennu at yr unigolyn a'u cynghori bod cwynion wedi eu derbyn am eu hymddygiad a'i effaith ar eraill. Teimlwyd bod defnyddio dull argyhoeddiadol fel hyn yn fwy effeithiol yn y rhan fwyaf o achosion;
- roedd y defnydd o fagiâu bin mewn ardaloedd penodol yn gwneud y broblem a achosir gan wylanod yn waeth, gan bod gwylanod yn cael eu denu ganddynt ac yn gallu eu rhwygo'n agored yn hawdd. Yn anffodus roedd sawl eiddo ac ardal yn y sir oedd ond yn gallu derbyn bagiau yn hytrach na biniau

olwynion a chadis bwyd diogel oherwydd problemau mynediad i'r gwasanaeth casglu gwastraff. Dywedodd Pennaeth Cynllunio a Gwarchod y Cyhoedd y byddai'n trafod gyda Phennaeth Gwasanaethau Prifffyrdd ac Amgylcheddol i weld a oedd mwy o opsiynau 'gwaredu gwastraff' ar gael nawr ac a ellid cyflwyno'r rhain i'r eiddo hyn ac a ellid ffitio clipiau i'r biniau olwynion cyfredol er mwyn diogelu eu cynnwys mewn tywydd garw neu i rwystro gwylanod a fermin rhag eu hagog;

- nid oeddynt yn ymwybodol o unrhyw un sy'n lobbio Llywodraeth y DU er mwyn ceisio codi'r amddiffyniad cyfreithiol a roddir i 'wylanod';
- roedd defnyddio posteri cartŵn / llun at bwrpas codi ymwybyddiaeth y cyhoedd yn ddull effeithiol i ymgysylltu gyda phobl a'u haddysgu i ystyried newid eu harferion;
- roeddynt yn ymwybodol o'r broblem a achosir gan wylanod yn Ysgol y Castell, Rhuddlan, a'r gost o gyflwyno mesurau i fynd i'r afael â'r broblem. Cyn belled ag y gwyddant, digwyddiad unigol oedd hwn, ond cynigwyd gofyn i wasanaeth Cynnal a Chadw Adeiladu'r Cyngor a fyddai'n gorfod talu am waith lleihau risg ar adeiladu ysgolion;
- byddai gwestai, carafanau a pharciau gwyliau yn cael eu cynnwys yn y gwaith codi ymwybyddiaeth gan y Tîm Cyfathrebu a Marchnata; a
- roedd y gwaith i godi ymwybyddiaeth gyhoeddus yn allweddol os oedd y Cyngor am lwyddo i leihau faint o niwsans oedd yn cael ei achosi gan wylanod yn y sir. Byddai unrhyw ddyheadau oedd gan yr Awdurdod o ran cynyddu'r nifer o dwristiaid drwy weld bwyta awyr agored ayb yn ffynnu yn dibynnu ar ostyngiad mawr yn y nifer o wylanod yn y sir;

Awgrymwyd hefyd yn ystod y drafodaeth y byddai'n werth cysylltu â Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr er mwyn holi os oes ganddynt ystadegau ar faint o unigolion sydd wedi mynychu Adrannau Argyfwng neu Unedau Mân Anafiadau mewn ysbytai lleol oherwydd anafiadau a achoswyd gan wylanod. Ar ddiwedd y drafodaeth:

Penderfynodd y Pwyllgor: - yn amodol ar y sylwadau uchod -

- (i) hysbysu'r Aelod Arweiniol a swyddogion i gysylltu â Llywodraeth Cymru, Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru, a Chyfoeth Naturiol Cymru i geisio eu hymrwymiad i weithio gyda'r Cyngor er mwyn rheoli a lliniaru'r risgiau a'r niwsans a achosir gan wylanod yn effeithiol;***
- (ii) bod yr ymgyrch ymwybyddiaeth i gynnwys cynhyrchu posteri a sticeri ayb i'w gosod ar lefydd bwyd ac ar finiau / cynwysyddion bwyd yn gofyn i bobl waredu eu gwastraff bwyd yn ddiogel;***
- (iii) os yn briodol, bod swyddogion yn defnyddio pwerau i gyflwyno Hysbysiadau Amddiffyn Cymunedol yn unol â Deddf Ymddygiad Gwrthgymdeithasol, Troseddau a Phlisma 2014, i unigolion sy'n gor-fwydo adar ac sydd yn cael effaith negyddol ar drigolion eraill; a***
- (iv) bod adroddiad yn cael ei gyflwyno i'r Pwyllgor ymhen deuddeg mis ar y cynnydd sydd wedi ei wneud o ran datblygu a chyflawni'r Cynllun Gweithredu Rheoli Gwylanod a'r Ymgyrch Ymwybyddiaeth Gyhoeddus berthnasol.***

7 MEYSYDD PARCIO YN SIR DDINBYCH

Cyflwynodd Aelod Arweiniol Priffyrdd, Cynllunio a Theithio Cynaliadwy adroddiad y Rheolwr Traffig, Parcio a Diogelwch ar y Ffyrdd (a gylchredwyd eisoes) er mwyn diweddarau'r Pwyllgor ar y cynnydd a wnaed o safbwynt rhoi'r Cofrestr Rheoli Asedau Meysydd Parcio a'r Rhaglen Fuddsoddi ar waith. Hefyd yn yr adroddiad oedd manylion y cynnydd a wnaed gan y Grŵp Tasg a Gorffen Meysydd Parcio o ran datblygu mesurau i wella profiad ymwelwyr defnyddwyr meysydd parcio. Rhoddwyd trosolwg i Aelodau o'r amrywiol elfennau o'r gwaith a wnaed hyd yma fel rhan o ddatblygiad y Gofrestr Rheoli Asedau a'r Rhaglen Fuddsoddi arfaethedig (a amlinellir yn Atodiad B yr adroddiad) ac ar yr ymyraethau a nodwyd gan y Grŵp Tasg a Gorffen gan y Rheolwr Traffig, Parcio a Diogelwch ar y Ffyrdd.

Wrth ymateb i gwestiynau'r Pwyllgor, dywedodd yr Aelod Arweiniol, Cyfarwyddwr Corfforaethol: Uchelgais Economaidd a Chymunedol a'r Rheolwr Traffig, Parcio a Diogelwch ar y Ffyrdd:

- eu bod yn fodlon gyda'r cynnydd a wnaed wrth ddatblygu amrywiol agweddau o'r gwaith oedd angen ei wneud. Roedd cwblhau arolwg y meysydd parcio wedi cymryd cyfnod sylweddol o amser, ond roedd y rhan fwyaf o'r gwaith cynllunio bellach wedi ei gwblhau. Roedd Swyddogion wedi ymweld â phob Grŵp Ardal Aelodau er mwyn eu briffio ar y cynigion a cheisio eu cefnogaeth ar gyfer y cynlluniau;
- disgwyliad y byddai'n cymryd pum mlynedd i gwblhau'r rhaglen wella gyfan. Roedd y broses o'i rhoi ar waith yn ei chymau cynnar a dim ond oddeutu 12 peiriant talu ac arddangos newydd oedd wedi eu gosod hyd yma. Cyllideb Gwasanaeth Meysydd Parcio oedd yn talu am gost y gwaith hwn;
- roedd angen mwy o waith proffilio cyllideb ar gyfer y rhaglen fuddsoddi cyn ei datblygu fel Achos Busnes i'w gyflwyno i Grŵp Buddsoddi Strategol y Cyngor er mwyn ei gymeradwyo;
- byddai'r gwaith yn cael ei wneud fesul cam. Yn ystod y ddwy flynedd gyntaf byddai peiriannau talu ac arddangos cyfredol yn cael eu disodli gan beiriannau fyddai'n cymryd taliadau cerdyn ac yn cynhyrchu proffiliau data gwell o ddefnydd pob maes parcio. Byddai arwyddion mewn meysydd parcio yn cael eu gwella yn ystod camau cyntaf y cynllun gan y byddai hyn yn gwella'r profiad ymwelwyr drwy roi gwybodaeth glir o safbwynt ardaloedd arhosiad byr / arhosiad hir y meysydd parcio. Byddai gwelliannau mwy cosmetig h.y. goleuo a thirlunio yn cael eu huwchraddio yn ystod camau olaf y cynllun buddsoddi;
- roedd angen gwneud gwaith pellach er mwyn asesu effaith rhai o'r ymyraethau a gyflwynwyd gan Grŵp Tasg a Gorffen Meysydd Parcio h.y. tocynnau talu ac arddangos y gellir eu trosglwyddo rhwng meysydd parcio arhosiad hir ar draws y sir, trwyddedau parcio di bapur ayb;
- roedd y cynllun buddsoddi yn cynnwys buddsoddiad o £1.3 miliwn dros gyfnod o bum mlynedd mewn 44 o'r meysydd parcio yr oedd y Sir yn berchen arnynt. Tra roedd y cynllun yn hyblyg, byddai gwaith yn cael ei gyflawni ar ôl ymarfer blaenoriaethu;
- byddai cytundeb y Cyngor am beiriannau talu ac arddangos sy'n derbyn taliad dros y ffôn yn rhedeg am ddwy flynedd arall. Fodd bynnag doedd yr adnodd yma ddim yn cael ei defnyddio yn aml, felly byddai'r peiriannau talu

ac arddangos o bosib yn cael eu disodli gan beiriannau sy'n darparu swyddogaethau gwahanol pan fyddai'r contract yn dod i ben;

- ni fyddai'r gwaith ailwampio i'w gwblhau ar y maes parcio tanddaearol yn y Rhyl yn ffurfio rhan o'r cynllun buddsoddi hwn. Roedd yr achos busnes ar gyfer y gwaith hwnnw wedi ei gymeradwyo yn ddiweddar gan Grŵp Buddsoddi Strategol a Chabinet y Cyngor;
- nod y Cynllun Buddsoddi Meysydd Parcio pum mlynedd o hyd yw cynnal a chadw a gwneud gwaith uwchraddio ar feysydd parcio sy'n eiddo i'r Cyngor ar hyn o bryd, byddai angen selio unrhyw gynlluniau i newid adnoddau parcio ceir neu gynnydd mewn capasiti yn unrhyw ran o'r ardal ar achos busnes ar wahân, y byddai'n rhaid i'r Grŵp Buddsoddi Strategol ei gymeradwyo.
- Roedd Sir Ddinbych wedi dewis modelau mwy newydd gan Parkeon i ddisodli ei beiriannau talu ac arddangos. Roedd Parkeon yn cael eu hadnabod fel cyflenwr peiriannau talu ac arddangos dibynadwy gyda nifer fawr o awdurdodau lleol yn dewis gosod eu peiriannau. Tra roedd Cyngor Sir Ddinbych wedi dewis parhau i'w defnyddio roedd Cyngor Bwrdeistref Sirol Conwy wedi defnyddio cyflenwr gwahanol. Prynwyd y peiriannau talu ac arddangos newydd yn unol â Rheolau Gweithdrefn Contractau'r Cyngor a'r rheolau caffael cenedlaethol. Drwy gadw at y rheolau a'r gweithdrefnau hyn roedd y Cyngor yn elwa o arbedion maint ar brisiau nwyddau.
- Bu ymgynghori ar y cynigion yn y Rhaglen Fuddsoddi gyda'r 6 Grŵp Ardal Aelodau, ni ymgynghorwyd ar y cynigion gydag chynghorau dinas, tref a chymuned.
- byddai trwyddedau di bapur yn golygu bod angen i Swyddogion Gorfodi Dinesig sganio neu fewnbynnu rhifau platiau ceir gan ddefnyddio teclynnau cleddr llaw i wirio bod trwydded wedi ei phrynu ar gyfer y cerbyd penodol hwnnw;
- roedd angen gwneud gwaith pellach o safbwynt y math o system a fyddai ei hangen i alluogi defnyddwyr meysydd parcio i brynu trwyddedau parcio hyblyg ac ar ddulliau talu am drwyddedau o'r fath.
- bu gostyngiad mewn incwm meysydd parcio eleni. Byddai angen ystyried y tebygolrwydd o ostyngiad incwm pellach yn y dyfodol wrth benderfynu ar faint o fenthyca darbodus oedd ei angen er mwyn cyllido'r gwelliannau, er mwyn lleihau'r risg o greu pwysau cyllidol yn y dyfodol.
- byddai gwaith gorfodi sifil oedd yn ymwneud â'r meysydd parcio yn y sir yn niwtral o ran cost.

Cyn dod â'r drafodaeth i ben apeliodd y Cyngorydd Arwel Roberts ar ei Reolwr Traffig, Parcio a Diogelwch ar y Ffyrdd am ei gymorth i ddatrys mater yn Rhuddlan oedd yn ymwneud â throsglwyddo maes parcio i berchnogaeth y cyngor sir.

Penderfynodd y Pwyllgor: - yn amodol ar y sylwadau uchod -

- (i) gefnogi parhad y gwaith i roi'r Gofrestr Rheoli Asedau Meysydd Parcio, y Rhaglen Fuddsoddi a gwaith y Grŵp Tasg a Gorffen Meysydd Parcio ar waith a chyflwyno adroddiad pellach i'r Pwyllgor mewn 12 mis ar y cynnydd a wnaed wrth ddatblygu, gweithredu a chyflawni holl elfennau'r Gofrestr, y Rhaglen Fuddsoddi a'r mentrau a nodwyd gan Grŵp Tasg a Gorffen y Meysydd Parcio.***

8 YMCHWILIAD I LIFOGYDD 19 GORFFENAF 2017

Cyflwynodd Aelod Arweiniol Priffyrdd, Cynllunio a Theithio Cynaliadwy adroddiad y Rheolwr Perygl Llifogydd (a gylchredwyd eisoes) oedd yn nodi darganfyddiadau'r ymchwiliad i'r llifogydd yng ngogledd y sir ar 19 Gorffennaf 2017. Yn atodol i'r adroddiad oedd copi o'r adroddiad terfynol a gynhyrchwyd yn unol ag Adran 19 Deddf Rheoli Llifogydd a Dŵr 2010. O dan ddarpariaethau'r Ddeddf roedd angen i'r Cyngor ymchwilio, paratoi a chyhoeddi'r adroddiad hwn mewn ymateb i achosion o lifogydd o fewn ei ffiniau daearyddol.

Amlinellodd y Rheolwr Perygl Llifogydd ddyletswyddau'r cyngor o safbwynt ymchwilio i'r llifogydd a ddigwyddodd, a dywedodd mai dim ond unwaith mewn 50 mlynedd y byddai disgwyl i faint o law a gwmpodd yng ngogledd y sir ar 19 Gorffennaf 2017 gwmpo mewn diwrnod. Aeth ymlaen i amlinellu'r broses o ymchwilio achos a maint y llifogydd, a dywedodd ei fod wedi cymryd cryn dipyn o amser i gasglu a dadansoddi'r dystiolaeth a'r wybodaeth a gasglwyd oherwydd yr ardal ddaearyddol eang a effeithiwyd. Daeth yr ymchwiliad i'r canlyniad mai achos y llifogydd oedd digwyddiad glawog oherwydd nad oedd gormod o ddŵr wyneb yn gallu mynd i'r systemau draenio a charthion yn ddigon cyflym i'w alluogi i ddraenio i ffwrdd. Roedd faint o law a gwmpodd y diwrnod hwnnw yn fwy na'r capasiti sydd o fewn y systemau draenio a charthion lleol i lifo'n gyson. Aeth y diffyg capasiti hwn yn waeth oherwydd rhwystrau mewn pibellau ac oherwydd problemau mewn gorsafoedd pwmpio, cyfrifoldeb Dŵr Cymru Welsh Water (DCWW) oedd y ddau beth yma. Pwysleisiodd y Rheolwr Perygl Llifogydd bod DCWW a Chyfoeth Naturiol Cymru wedi gweithio'n agos gyda'r Cyngor wrth gyflawni'r gwaith o ymchwilio i'r llifogydd a dywedodd yr Aelod Arweiniol wrth y Pwyllgor bod y swyddog wedi adeiladu perthynas waith dda gyda'r ddau sefydliad, ac roedd y ddau yn derbyn bod gan yr holl bartneriaid gyfrifoldebau o ran rheoli perygl llifogydd yn yr ardal hon.

Manylodd aelodau o ardal y Rhyl am nifer o broblemau hir dymor yn ymwneud â llifogydd yn ardal y Rhyl gan gynnwys cambr y ffordd yn Ffordd Derwen, dŵr yn llifo oddi ar gaeau chwarae Ysgol Dewi Sant, tipio anghyfreithlon ar dir y mae Network Rail yn berchen arno a phroblemau gyda draeniau a ffosydd cerrig y mae'n berchen arnynt, problemau ar Ffordd Elan a chae newydd Clwb Rygbi'r Rhyl. Dywedodd Pennaeth Gwasanaethau Priffyrdd ac Amgylcheddol bod achos nifer o'r problemau hyn yn gymhleth iawn. Oherwydd y cymhlethdodau roedd y Cyngor wedi cael cyllid gan Lywodraeth Cymru i gyflawni astudiaeth fanwl i'r math o waith fyddai ei angen i wella'r sefyllfa. Er hynny, ni allai neb roi sicrwydd pendant na fyddai digwyddiad o'r fath yn fyth yn digwydd eto, y cwbl oedd modd ei wneud oedd lleihau'r perygl o lifogydd yn y dyfodol. Disgwylir canlyniadau'r astudiaethau draenio yn Ffordd Derwen, y Rhyl ym mis Medi 2018. Yn yr un modd, disgwylir canlyniadau'r cydweithio a fu rhwng DCWW a Chyfoeth Naturiol Cymru, i ymchwilio a ellid gwella rheolaeth Ffos Y Rhyl a Gwter Prestatyn yn ogystal â'r draeniau a'r carthffosydd cyfagos, tua'r un pryd.

Gan ymateb i gwestiynau gan yr Aelodau, dywedodd y swyddogion:

- Roedd DCWW yn cynnal astudiaeth i ardal Bro Berllan Rhuddlan er mwyn deall maint y llifogydd a'r problemau draenio yno;
- Roedd cafnau roedd y Cyngor yn berchen arnynt yn cael eu gwagu o leiaf unwaith y flwyddyn, gyda'r rheiny oedd yn achosi problemau yn cael eu gwagu'n fwy rheolaidd. Os oedd aelodau'n ymwybodol o gafnau a allai gynyddu'r perygl o lifogydd neu oedd angen eu gwagu dylent gysylltu â'r Ganolfan Gwasanaeth i Gwsmeriaid i adrodd am y mater;
- roedd y Cyngor yn cymryd achosion o dipio anghyfreithlon o ddifrif ac yn gwneud pob ymdrech i weithio gyda'r troseddwyr er mwyn eu haddysgu am y problemau maent yn eu hachosi a'r costau cysylltiedig.
- tra cyflwynwyd cynigion ar gyfer darparu carthffosydd ar wahân ar gyfer dŵr carthion a dŵr wyneb pan gafodd cwmnïau dŵr eu preifateiddio a bod DCWW wedi bod yn cynllunio i gyflwyno'r rhain ers peth amser, doedd swyddogion Cyngor ddim yn ymwybodol fod unrhyw gynllun o'r fath wedi ei roi ar waith yn Sir Ddinbych hyd yn hyn.
- o safbwynt cynnal a chadw ffosydd a glannau afonydd, roedd gan Gyfoeth Naturiol Cymru bwerau i wneud y math hwn o waith nid oedd cwblhau'r gwaith yn ddyletswydd ar Gyfoeth Naturiol Cymru, fel arfer cyfrifoldeb perchennog glannau'r afon oedd cwblhau'r gwaith cynnal a chadw; a
- roedd staff o'r Gwasanaethau Priffyrdd ac Amgylcheddol yn gweithio'n agos gyda staff y Gwasanaeth Addysg er mwyn lliniaru'r perygl o lifogydd a thywydd garw i ysgolion a disgyblion

Ar ddiwedd y drafodaeth:

Penderfynodd y Pwyllgor: - yn amodol ar y sylwadau uchod:

- (i) ofyn i swyddogion adrodd ar ddarganfyddiadau'r astudiaeth ddraenio a ariannwyd gan grant Llywodraeth Cymru yn Ffordd Derwen, y Rhyl, wrth Grŵp Ardal Aelodau'r Rhyl yn dilyn cyhoeddi'r adroddiad yn ystod hydref 2018;***
- (ii) gofyn i swyddogion fynychu cyfarfodydd Grwpiau Ardal Yr Aelodau yn Elwy, Prestatyn a'r Rhyl er mwyn trafod materion yn ymwneud â pherygl llifogydd; ac***
- (iii) holi a ellid adrodd am ganfyddiadau'r astudiaeth a wnaed ar y cyd rhwng Dŵr Cymru Welsh Water a Chyfoeth Naturiol Cymru er mwyn gweld a ellid gwneud gwelliannau i reolaeth Ffos Y Rhyl a Gwter Prestatyn, draeniau a charthffosydd cyfagos, wrth y Pwyllgor pan fydd wedi ei orffen, a bod cynrychiolwyr o'r ddau sefydliad yn cael eu gwahodd i'r cyfarfod i drafod y canfyddiadau ac amlinellu cyfrifoldeb pob sefydliad o ran rheoli a lliniaru llifogydd.***

9 RHAGLEN WAITH ARCHWILIO

Cyflwynodd y Cydlynnydd Archwilio adroddiad (a gylchredwyd ymlaen llaw) sy'n gofyn i'r Aelodau adolygu Rhaglen Waith y Pwyllgor ac yn rhoi diweddariad ar faterion perthnasol.

Canolbwyntiodd y drafodaeth ar y canlynol –

- ail-gadarnhawyd y tair eitem ar y rhaglen gwaith ar gyfer cyfarfod nesaf y Pwyllgor, a chytunwyd i wahodd yr Aelodau Cabinet Arweiniol perthnasol i'r cyfarfod hwnnw;
- nododd aelodau bod y Grŵp Cadeiryddion ac Is-Gadeiryddion Archwilio wedi cyfarfod i ystyried nifer o eitemau posibl i fod yn destun archwilio, a oedd wedi eu cynnwys ar raglen waith y Pwyllgor;
- anogwyd aelodau i gwblhau'r holiadur Archwilio a oedd wedi ei gylchredeg, er mwyn gwerthuso effeithiolrwydd Archwilio;
- eglurodd y Cydlynnydd Archwilio wrth aelodau bod newid yn aelodaeth y Pwyllgor Archwilio Cymunedau wedi creu sedd wag ar Grŵp Herio'r Gwasanaeth Ariannol. Ceisiwyd penodiad aelod er mwyn cynrychioli'r Pwyllgor, enwebodd y Cynghorydd Timms y Cadeirydd, y Cynghorydd Huw Williams i gynrychioli Archwilio. Roedd y Pwyllgor i gyd yn cytuno â'r penodiad.
- cyfeiriwyd at friff gwybodaeth y Pwyllgor, a oedd yn cynnwys diweddariad ar gamau gweithredu o'r cyfarfod diwethaf; ynghyd â gwybodaeth bellach yn ôl y gofyn

Felly:

Penderfynwyd: - cymeradwyo rhaglen gwaith i'r dyfodol y Pwyllgor yn amodol ar yr uchod

10 ADBORTH GAN GYNRYCHIOLWYR Y PWYLLGOR

Adroddodd gynrychiolwyr y Pwyllgor ar eu presenoldeb mewn cyfarfodydd fel a ganlyn -

Roedd y Cynghorydd Graham Timms wedi mynychu'r Her Gwasanaeth ar Gyfer Adnoddau, Asedau a Thai a nododd fod adroddiad diweddar wedi ei gynnwys yn y briff diweddar gwybodaeth.

Daeth y cyfarfod i ben am 13.15pm.